

► Araştırma makalesi / Research article

Animelerde Japon Dinî Fenomenler: 'Blue Eye Samurai' Anime Serisi Örneği

Hatice ACAR

ORCID: 0000-0001-8164-0410 | ROR ID: 025y36b60 | hatice.acar@student.asbu.edu.tr
Doktora Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami Araştırmalar Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı / PhD Candidate, Social Sciences University of Ankara, Institute for Islamic Studies, Department of
Philosophy and Religious Sciences, Ankara, Türkiye

Gönderim / Received: 23.02.2024 | Kabul / Accepted: 13.04.2024 | Yayın / Published: 30.04.2024

Atıf: Acar, Hatice. "Animelerde Japon Dinî Fenomenler: 'Blue Eye Samurai' Anime Serisi Örneği".
Dinler Tarihi 1/1 (2024): 197-223.

Öz: Sinema, her dönemin kültürel, sosyal ve teknolojik bağlamlarını yansıtarak dönüşüm geçirmiştir. Senaristler ve yönetmenler, perde arkasındaki yaratıcılar olarak, dünya hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve algılarını izleyicilere aktarmak için çeşitli teknikler ve hikâye anlatma yöntemleri kullanmışlardır. İlgili bağlam doğrultusunda bu çalışma "Blue Eye Samurai" adlı anime serisini araştırma odağı olarak seçmiştir. "Blue Eye Samurai" gibi popüler tarihi anime serileri, Japon kültürünün derinliklerine inmeye ve izleyicilere Japon tarihini, toplumunu ve dinî gelenekleri öğretmeye yönelik önemli bir rol oynamaktadır. Dizide kadının sosyal ve dini statüsünü; karakter ve mekanların Şintoizm, Budizm, Hristiyanlık ve Japon mitolojisiyle ilişkisini günlük yaşam üzerinden aktaran çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Yine dinî fenomenler, belirgin olmamakla birlikte, örtük biçimde çeşitli göstergeler aracılığıyla ifade edilmektedir. Bu doğrultuda fenomenlerin nasıl dinî işlev gördüğünün anlamlandırılması ve anlaşılması için sunulan veriler göstergebilimsel yöntemle analiz edilmiş, ilgili anime serisinin Japon dinî geleneklerini açık ve kapalı nasıl yansıttığı sorusuna yanıt aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon Dinî Fenomenler, Anime, Blue Eye Samurai.

*

Japanese Religious Phenomena in Animes: The Example of the Anime Series 'Blue Eye Samurai'

Cite as: Acar, Hatice. "Japanese Religious Phenomena in Animes: The Example of the Anime Series 'Blue Eye Samurai'". *Dinler Tarihi* 1/1 (2024): 197-223.

Abstract: Cinema has transformed, reflecting the cultural, social, and technological contexts of each era. Screenwriters and directors, as the creators behind the scenes, have used various techniques and storytelling methods to convey their thoughts, feelings, and perceptions about the world to the audience. In line with the relevant context, this study chose the anime series "Blue Eye Samurai" as its research focus. Popular historical anime series such as "Blue Eye Samurai" play an important role in delving deep into Japanese culture and teaching viewers about Japanese history, society, and religious traditions. There are various indicators in the series that convey the social and religious status of women and the relationship of characters and places to Shintoism, Buddhism, Christianity, and Japanese mythology through everyday life. Again, religious phenomena, although not explicit, are implicitly expressed through various signs. In this direction, to make sense of and understand how the phenomena function religiously, the data presented were analyzed with the semiotic method, and an answer was sought to the question of how the relevant anime series reflects Japanese religious traditions explicitly and implicitly.

Keywords: History of Religions, Japanese Religious Phenomena, Anime, Blue Eye Samurai.

Değerlendirme / Review	:	Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / <i>Double-blind, external independent.</i>
Etik Beyan / Ethical Declaration	:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study.</i>
Etik Bildirim / Complaints	:	dinlertarihi@asbu.edu.tr
İntihal Taraması / Similarity Check	:	İthenticate
Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	:	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / <i>The Author declares that there is no conflict of interest</i>
Finansman / Grant Support	:	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / <i>No funds, grants, or other support was received.</i>

Extended Summary

Anime, a Japanese animation genre, has become a popular and influential medium in modern popular culture. Its visually captivating animation, rich storytelling, and diverse genres have contributed to its immense popularity. Anime is recognized as an important part of Japan's cultural and artistic heritage. It has made a significant impact on Japanese society and has gained international recognition. Anime and manga are used to increase Japan's soft power and international influence, create positive perceptions, and capitalize on economic opportunities. These cultural assets contribute significantly to the promotion of the Japanese economy and culture on the global stage. Manga and anime have become one of the symbols of Japan, increasing interest in Japanese culture. Anime creators often draw on Japanese mythology, Shintoism, Buddhism, and other religious traditions to create their stories and characters. Throughout the course of events in anime, characters and locations present these religious phenomena to the audience through explicit or implicit indicators. Nevertheless, anime occasionally diverges from historical accuracy and incorporates fictional elements.

This study selected the anime series "Blue Eye Samurai," which was broadcast on the Netflix digital streaming platform. The aforementioned anime series was chosen as a sample because the director and screenwriter Michael Green and Amber Noizumi were successful on the Netflix digital platform and were successful in conveying Japanese history, society, and religious beliefs. Indeed, the feedback from critics and audiences has been positive. Moreover, it has been approved for a second season. This framework will analyze the indicators of Japanese religious tradition in the anime series "Blue Eye Samurai." Various scenes convey the socio-religious role of women in Japanese history through Mizu, the protagonist of the series, and other side characters. Additionally, the series incorporates indicators related to Shintoism, Japanese Buddhism, Japanese Christianity, and mythology in its daily life flow through the characters or places used in the series. In this series, religious phenomena are expressed through various signs, although they are not explicitly mentioned. Therefore, the data were analyzed using a semiotic method to understand how these phenomena function within the context of the narrative. Signs related to Japanese mythology, Shintoism, Japanese Buddhism, and Japanese Christianity were identified and analyzed to clarify the complex interaction between religious themes and narrative construction in anime. The study examines mythological beings such as Onryō (Yūrei), Tengu (Yōkai) and Namazu in the context of Japanese mythology concerning Japanese history dating back to the Edo Period. The reasons why the protagonist of Mizu is likened to Onryō are explained. Furthermore, the place of mythological beings such as Tengu and Namazu in Japanese folk beliefs is explained. The study also examines aspects of Shintoism, including wedding rituals and festivals such as Hanami (cherry blossom viewing) and Hadaka (Naked) festivals. It provides insight into the cultural and religious practices embedded in Japanese society.

Additionally, it highlights the active presence of Japanese Buddhism in the Edo period, showing its involvement in funeral ceremonies and its influence on the training of samurai in Zen Buddhist schools. This demonstrates the active role of Buddhism in shaping both religious and social norms during this historical period. Finally, the study briefly touches on the turbulent events surrounding the arrival of Christian missionaries in Japan and the emergence of the first Japanese Christians. This historical context illustrates the various religious influences present in Japanese society during the Edo Period. Popular historical anime series such as "Blue Eye Samurai" play an important role in delving deeper into Japanese culture and teaching viewers about Japanese history, society, and religious traditions.

Anime series have been observed to serve an effective role in conveying Japanese history, culture, and religious traditions to viewers through their characters, settings, and symbols. In this context, emphasizing the social and religious importance of Japanese cinema, especially anime contributes to our understanding of how such productions affect the audience.

Giriş

İngilizce “animation” teriminden türetilmiş Japonca bir kelime olan アニメの会 (*Anime no Kai*) “Anime Topluluğu” anime, dünya çapında izleyicileri cezbeden kendine özgü hareketli bir hikâye çizim ve anlatım tarzını ifade etmektedir. Birçok farklı türü ve sanatsal yaklaşımı barındırması onu özgün ve etkili bir mecra haline getirmiştir.¹ 1920’lerden itibaren Japonya’da anime filmleri üretilmeye başlanmış olsa da animenin Batı’da popülerlik kazanması son 20 yılda olmuştur.² Anime tarihi manga, mangadan da Tokugawa (Edo) Dönemi’nde 浮世絵 (*Ukiyo-e*) “(Edo Dönemi) Resimli Tahta-Blok Baskı” diye bilinen resimli baskıya kadar geriye götürülebilmektedir. Ukiyo-e ressamaları, tiyatro oyuncularını, manzaraları, genel ev, moda, mitoloji ve tarihi olaylar gibi konuları işleyerek Japon toplumunun günlük yaşamını ve eğlenceli yönlerini yansıtmışlardır.³ Günümüzde anime ve manga Japon kültürü yayma amacıyla “Cool Japan” politikası izlenmiştir. Cool Japan söylemini başlatan Douglas McGray, haber makalesinde “Japonya süper gücü yeniden keşfediyor” diyerek kültürel ürün ve tarzların ihracatını, Japonya’nın uluslararası alaka düzeyinin göze çarpan bir kanıtı olmakla kalmayıp aynı zamanda güçlü bir ticari güç haline geldiğini belirtmiştir.⁴ McGray’in vurgusuna benzer şekilde, Japonca’da かつこいい日本 Kakkooi Nihon terimi, Japon kültürünün çekiciliğini ve cazibesini vurgulayarak aynı kavramı ifade etmek için kullanılmaktadır. Cool Japan özünde anime, manga, oyunlar ve yüksek teknoloji ürünü aletler gibi unsurlar üzerine inşa edilmiştir. Bu unsurlar, Japon kültürünün ve ürünlerinin küresel sahnede tanıtılması için temel teşkil etmektedir. Anime ve manga, kültürel diplomaside yumuşak güç olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁵ Japonya bu kültürel varlıklardan faydalanarak yumuşak gücünü ve uluslararası sahnedeki etkisini arttırmayı, olumlu algı oluşturmayı ve ekonomik fırsatlardan yararlanmayı amaçlamaktadır.⁶ Savaş sonrası yıllarda çay seremonisi gibi geleneksel sanatlar, modern Japon sinemasının klasikleri ve Japon ekonomisinin olağanüstü büyümesi gibi Japonya’nın çeşitli yönleri yabancıların ilgisini çekmiş ve hatta Japonya’nın simgesi haline gelmiştir. Yaklaşık son yirmi yıldır manga ve anime de dünyanın dört bir yanındaki insanları Japon kültürüne çeken semboller olarak hizmet etmeye başlamıştır. Yönetmen Hayao Miyazaki’nin Prenses Mononoke (1999) ve

¹ Jeff Wallenfeldt, “Anime | Manga, Studio Ghibli & Hayao Miyazaki | Britannica,” *Encyclopedia Britannica* (Erişim 19 Şubat 2024).

² Yüksel Balaban, “Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu,” *Sinema ve Din* (Uluslararası Sinema ve Din Sempozyumu, İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 294.

³ Charles Holcombe, *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar*, çev. Muhammed Murtaza Özeren (Dergâh Yayınları, 2016) 44.

⁴ Douglas McGray, “Japan’s Gross National Cool,” *Foreign Policy* 130 (Mayıs 2002), 47.

⁵ Katja Valaskivi, “A Brand-New Future? Cool Japan and the Social Imaginary of the Branded Nation,” *Japan Forum* 25/4 (Aralık 2013), 489.

⁶ Jennifer deWinter, “Cool Japan and Heated Politics,” *Reconceptualising Film Policies* (London: Routledge, 2017) 41.

Spirited Away (Ruhların Kaçışı) (2001) filmlerinin dünya çapında beğeni kazanması da Japonya'nın görsel kültürünün bu yönünü daha da geniş bir kitleye tanıtmış ve Japon filmleri için yeni bir "altın çağ" başlatmıştır.⁷ Kendini anime ve manga hayranı olarak tanıtan Dışişleri Bakanı 麻生 太郎 Tarō Asō gibi yetkililer, Japonya'nın küresel medya kültürünü etkili bir diplomasi aracı olarak lanse etmektedir. "Yumuşak güç", Japonya'nın marka imajını güçlendirmek için "sert güç" kadar değerlidir, çünkü "Japon hassasiyetlerini ve düşünce tarzını" yansıtmaktadır.⁸ Ancak anime türlerinde cinsellik ve şiddet gibi Japon kültürüne aykırı unsurların kullanılması "fikri mülkiyet strateji programı" politikasına gölge düşürmüştür.⁹

Araştırmanın konusu Blue Eye Samurai adlı anime serisinde geçen Japon dini fenomenleri göstergebilimsel yöntem ile analiz etmektir. Öncelikle animenin türünün tarihi olması nedeniyle kısaca Tokugawa Döneminden bahsedilmiştir.

İeyasu Tokugawa, Sekigahara Savaşı'nın (1600) ardından merkezini kurduğu Edo'da (bugünkü Tokyo) 徳川幕府 (Tokugawa Bakufu) "Tokugawa Shogunluğu"nu (1603-1868) kurmuştur. Böylece erken modern Japon tarihi başlamıştır. Shogunluk merkezinin Edo kentinde olmasından ötürü bu döneme 江戸時代 (Edo Jidai) "Edo Dönemi" de denilmektedir.¹⁰ Edo Döneminde (1615-1868) toplumsal sınıflar belirli bir hiyerarşiye sahiptir. Buna göre, toplumsal hiyerarşide yukarıdan aşağıya olacak şekilde toplumsal sınıflar şu şekilde ayrılmıştır: 公家 (*Kuge*) "Asil", 武家 (*Buke*) "Samuray", 百姓 (*Hyakushō*) "Çiftçi", 職人 (*Shokunin*) "Zanaatkar", 商人 (*Akindo*) "Tüccar", 御様御用 (*Shori*) "Cellat" ve 非人-穢多 (*Hinin-Eta*) "İnsandan Sayılmayanlar".¹¹

Tokugawa, tüm yabancı dinleri yasakladıktan sonra inançlarından vazgeçmeyi reddeden Nagasaki bölgesinde Shimabara'da yaşayan Japon Hıristiyanlar arasında yaşanan kanlı ayaklanmadan sonra ülkede barışı korumanın yolu olarak ülkenin dışarı ile olan bağlantısını kesmiştir. Bu dönemde Hıristiyanlık da dengeleri bozan bir etki olarak görüldüğünden ülkede Hıristiyanlık yasaklanmıştır. 1639'dan sonra ülkeye giren tek yabancı Hollandalılardır. Bahsi geçen yabancılara verilen giriş izni, 1641'de Nagasaki limanında yapay bir adaya giriş ile sınırlandırılmıştır.¹²

Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak Göstergibilim yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu bu yöntem seyircinin gördüğü şeyin arka planında asıl gösterilmek isteneni

⁷ Susan J. Napier, *Anime From Akira To Princess Mononoke Experiencing Contemporary Japanese Animation*, 2001 22.

⁸ Mark W. MacWilliams (ed.), *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime* (Routledge, 2014) 15.

⁹ Jennifer deWinter, "Cool Japan and Heated Politics," *Reconceptualising Film Policies* (London: Routledge, 2017) 43.

¹⁰ Yetkin Karaoğlu, *Japon Yeni Dini Hareketleri* (Ankara: Eskiyeeni Yayınları, 2023) 33.

¹¹ Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili: Naruto Örneği* (İstanbul Arel Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2019) 21.

¹² Charles Holcombe, *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar*, çev. Muhammed Murtaza Özeren (Dergâh Yayınları, 2016) 219.

tespit etmek ve anlamlandırmak amacıyla seçilmiştir. Bu amaçla anime serisinde geçen Japon dini fenomenler ele alınmıştır. Nitekim araştırmanın başlıkları, konu bütünlüğüne uyması açısından dizi bölümlerine göre değil Japon dini geleneğine göre sıralanmıştır. Bahsi geçen Göstergibilim, işaretlerin ve sembollerin incelenmesi ve bunların iletişimde kullanılması ve yorumlanmasıdır. Kelimeler, kavramlar, imgeler ve daha fazlası dahil olmak üzere işaretlerin kullanımı yoluyla anlamın nasıl yaratıldığını ve iletildiğini inceleyen bir çalışma alanıdır. Göstergibilimde gösterge, anlamlı bir şekilde başka bir şeyi temsil eden bir şeydir. İki bölümden oluşur: göstergenin fiziksel biçimi olan gösteren ve göstergenin temsil ettiği anlam ya da kavram olan gösterilen. Örneğin, “ağaç” kelimesi ağaç kavramını ifade eden bir göstergedir. İzleyici bir film sahnesinde ağacı gördüğünde zihninde tezahür eden anlam gösterilendir. Söz konusu bu ağaç anlamsal olarak somut bir şeyde olabilmekte veya soyut anlamda aile vb. anlamları temsil edebilmektedir. Göstergibilim yöntemi ilk olarak 20. yy’ın başlarında bağımsız çalışan Fransız dilbilimci Ferdinand de Saussure ve Amerikalı mantıkçı Charles Sanders Peirce adlı iki akademisyen tarafından geliştirilmiştir. Her ikisi de işaret ve sembollerin incelenmesine önemli katkılarda bulunmuş ve çalışmaları modern göstergibilim alanının temelini atmıştır.¹³

Araştırmanın önemi anime türlerinin çeşitli olması, her yaşta izleyici kitlesi olması ve sinemadan farklı olarak dijital hikâye çizimi-anlatısında özgür olmasında yatmaktadır. Bu çerçevede izleyiciler anlatı ve görsel unsurları yorumlama ve analiz etme yoluyla dini temalarla aktif bir şekilde ilgilenir ve onları yeniden yorumlamaktadır. Kurgusal dünyaların sürükleyici doğası, fantezi ve gerçeklik arasındaki çizgiyi muğlaklaştırarak kurgusal karakterleri kendi iradeleri olan somut varlıklar olarak algılamalarına yol açabilmektedir. Dahası, kurgusal ve ampirik gerçekliklerin bu hayali karışımı, izleyicileri etik ve ritüelistik eylemlere teşvik edebilir; kurgusal karakterler öykünmek için rol modelleri olarak hizmet eder ve kurgusal mekanlar dini önem taşıyabilir.¹⁴ Nitekim オウム真理教 (*Aum Shinrikyō*) üyelerinin animelerden dolayı kurgu ile gerçeği ayırt etme yetilerini engellediği ve fikirlerini yayma faaliyetinde kullandıkları ileri sürülmüştür. Bu sebeple bilim kurgu ve fantezi öğeleri bakımından zengin olan manga ve anime, Aum Shinrikyō yeni dini grubunun yakın çevresini oluşturan genç entelektüeller arasında algılanan kıyamet sanrılarının kaynağı olarak tasvir edilmiştir.¹⁵

Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışmada şu varsayımlara cevaplar aranmıştır: Anime ve din arasında bağlantı vardır. Açık ya da kapalı dini fenomenler bulunabilir.

¹³ Yoshiko Okuyama, *Japanese Mythology in Film: A Semiotic Approach to Reading Japanese Film and Anime* (Lanham: Lexington Books, 2015) 3.

¹⁴ Jolyon Baraka Thomas, *Drawing on Tradition: Manga, Anime, and Religion in Contemporary Japan* (Honolulu: University of Hawai‘i Press, 2012) 155.

¹⁵ Richard A. Gardner, “Aum Shinrikyo and a Panic About Manga and Anime,” *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime*, ed. Mark W. MacWilliams (Routledge, 2014) 207.

Aynı şekilde Cool Japan politikası gereği Japon kültürü de empoze edilmektedir. Japon kültürü dinî inanışlarından bağımsız değildir. Bu çerçevede Japon inanç ve öğretileri, günlük yaşamlarında belirgin rol oynamaktadır. Tarihi konu alan animelerin kurgusal karakter ve olaylar yaratarak seyircilerin zihninde gerçek olarak algılanmasına yol açabilir.

Ülkemizdeki literatüre bakıldığında, anime hakkında farklı disiplinlerde çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca yabancı literatüre bakıldığında "Blue Eye Samurai" adlı anime serisi hakkında yapılmış bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dinler Tarihi bilim alanında da çalışma yapılmamıştır. Söz konusu çalışmalar da Aygün Şen "Kayıp Keşif Yolculuk: Japon Sineması Manga ve Anime", Eylül Arslan "Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili", Nida Sarışan "Ruhların Kaçışı Filminin Dinsel Motifler Bağlamında Göstergibilim Yöntemine Göre İncelenmesi", Yüksel Balaban "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu" adlı kitap ve bilimsel makalelerdir. Japon dinlerinin işlendiği animeler ile ilgili diğer disiplinlerin çalışmalarında dinî sahneler yeterince analiz edilmediği için Dinler Tarihi açısından animelerin incelenmesi ve gerekli analizlerin yapılması gerekmektedir. Araştırma literatüre katkı bağlamında Japon kültürü ve tarihi açısından dinî fenomenlerin gerek doğrudan gerekse dolaylı göstergelerin detaylıca ele alınması bakımından önem taşımaktadır. Ülkemizde sinema filmlerinde dinî fenomenlerin kullanılması konusunda yapılan araştırmalar, genellikle Hollywood filmlerine odaklanmaktadır. Bu çalışmanın Uzakdoğu sinemasının bir parçası olan anime türünü ele alarak literatürdeki benzerlerinden farklılaşmasının yanı sıra yeni araştırmalara kapı aralamasına ve Dinler tarihi alanındaki literatürün zenginleşmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1. "Blue Eye Samurai" Anime Dizi Künyesi ve Özeti

Netflix dijital platformunda yayınlanan "Blue Eye Samurai" adlı anime serisi 2023'te sekiz bölüm olarak birinci sezonu yayınlanmıştır.¹⁶ Türkiye'de "Mavi Gözlü Samurai" adıyla gösterime girmiştir. Blue Eye Samurai, senaristleri Michael Green ve Amber Nozumi tarafından yazılmış tarihi ve aksiyon türünde yetişkinlere hitap eden bir anime dizisidir. Blue Eye Samurai dizisi, Japonya'nın Edo Döneminde geçmektedir. Dizi, diğer konuların yanı sıra samurayların rolünü, kadınlar ve melez kökenli insanlar için hayatın nasıl olduğunu ve Edo Dönemi Japonya'sındaki şiddeti kısmen objektif bir şekilde ele almaktadır. Dizinin de sık sık atıfta bulunduğu gibi, Japon toplumu o dönemde katı bir şekilde tabakalaşmıştır. Hiyerarşi azalan sırayla asil, samuray, çiftçi, zanaatkâr ve tüccar sınıflarına göre sıralanmıştır. Netflix bu animemi, +18 olarak yayınlamıştır. Çünkü genel ev ve zevk mahallelerinin gösterilmesinin yanı sıra geysa ve hayat kadınlarının yaşam

¹⁶ Michael Green-Amber Noizuma, *Blue Eye Samurai [Mavi Gözlü Samurai]* (Dizi, 2023).

şekillerine de değinilmiştir. Edo Döneminin ahlaki kısıtlamaları olsa da kısmen objektik bir şekilde gösterilmiştir.¹⁷

Anime serisinin adı konusunda Netflix'in yayınladığı basın bülteninde yaratıcılarla yapılan bir söyleşide, söyleşiyi yapan kişi Noizuma ve Green'e Blue Eye Samurai fikrini nasıl bulduklarını sormuştur. Amber Noizuma şöyle yanıt vermiştir: "Michael ve ben evliyiz. Ben yarı Japon yarı beyazım ve kızımız birkaç hafta içinde 15 yaşına girecek. Ama o bebekken, yaklaşık dört aylıkken, bir gün kocaman parlak mavi gözleri olduğunu fark ettim ve mavi gözlü bir bebeğim olduğu için çok heyecanlandım. Sonra şöyle düşünmeye başladım: 'Kızımın mavi gözleri olduğu için neden bu kadar heyecanlıyım? Bunda büyütülecek ne var? Ve neden daha beyaz görünen bir bebeğim olduğu için bu kadar heyecanlıyım?'. Kendi aramızda, 17. yy. Japonya'sında başlayan Edo Döneminde beyaz olmanın nasıl yasa dışı olduğundan bahsediyorduk. Kimse böyle beyaz görünmek istemezdi. Sonraki 15 yıl boyunca yavaş yavaş ilerleyen bir masal anlatmaya başladık.' Green ekliyor: 'Bu konuşmaları yapmaya başladığımız bir noktada, "O küçük mavi gözlü bir samuray gibi' bir şey söyledik. İyi bir başlık olduğunu bildiğim için bunu yazdım."¹⁸

Görsel 01: Mavi Gözlü Samuray Animesine Ait İki Afiş

17. yy. Edo Dönemi Japonya'sında geçen Blue Eye Samurai ブルーアイ・サムライ, intikam almak için kılık değiştirerek hayatını sürdüren melez bir kılıç ustası olan ミズ Mizu'yu anlatmaktadır. Sınırların dış dünyaya kapalı olduğu 17. yy. Japonya'sında, yasadışı ticaretle ilgili nadir durumlar dışında, vatandaşlar Japon olmayan bir yüzü asla göremezlerdi. Kahramanımız Mizu (Erskine), doğduğu sırada Japonya'da sadece dört beyaz erkek olduğunu bilmektedir ve kendisini bir "utanç yaratığı" haline getiren, biri

¹⁷ Margarita Winkel, *Japanese Erotic Fantasies: Sexual Imagery of the Edo Period*, ed. Amy Reigle Newland (Amsterdam: Hotei Publishing, 2005).

¹⁸ Jeanine T. Abraham, "Netflix's Blue Eye Samurai: An Epic Journey and So Much More," *Medium* (Erişim 19 Şubat 2024).

babası olabilecek bu erkekleri öldürmek için yola çıkar. Ancak intikam kadınlar için bir seçenek değildir, bu yüzden Mizu intikam arayışını hem cinsiyetini hem de mavi gözlerini gizleyerek sürdürmek zorundadır.¹⁹

2. Anime Serisinde Japon Dinî Fenomenler

Animeler, Hollywood sineması gibi sadece eğlence veya ticarî amaçlı filmler üretmemiştir. Çünkü İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon hükümeti Japon halkı arasında milliyetçilik, orduya bağlılık ve vatanseverlik fikirlerini yaymak için kullanmıştır.²⁰ Japon kültürü yayma ve empati kurma gibi benzer amaçlara da hizmet etmektedir.²¹ Söz konusu bu bağlamda araştırmada Japon kültürünün yanı sıra dinî fenomenleri görmek mümkündür.

2.1. Japon Mitolojisi ile İlgili Dinî Fenomenler

Japon mitolojisinde animistik öğelerin kökenleri mevcuttur. Bu bağlamda yönetim ve otorite konusunda iradenin Kamilerden imparatora devredildiğine dair anlatılar bulunmaktadır. Örneğin, *古事記 (Kojiki)* "Eski Olayların Kayıtları ve *日本語初級 (Nihon Shoki)* "Japonya Günlükleri"ndeki anlatılar kutsallığın dinî olduğu kadar siyasi ve ideolojik yönüne dikkat çekmektedir.²² Bahsi geçen eserler, öncelikle o dönemde etkisini tüm ülkeye yayan İmparatorluk yönetiminin meşrulaştırılması amacıyla yazılmış olsa da Japonya ve özellikle Şinto ile ilgili önemli temel efsanelerin yanı sıra dönemin halk dinî kültüründe mevcut olan çok sayıda dinî temayı da ifade etmektedir.²³ MS 712'de tamamlanan *Kojiki*, Japonya'nın günümüze ulaşan en eski yazılı eseridir. Japonya ulusunun mitolojisini ve kuruluşunu kapsayan bir içerikle üç cilt halinde hazırlanmıştır. Bu ciltler mit, efsane ve gerçek tarihi olaylara karşılık gelecek şekilde bölünmüştür. Bu ciltlerde halk hikayelerine de yer verilmiştir. MS 720'de tamamlanan *Nihon Shoki* ise Japonya'nın yaratılışına dair benzer bir anlatım sunmaktadır. *Nihon Shoki* ayrıca Kamilerin yeryüzüne inişini ve yeryüzü alemine dâhil oluşlarını anlatarak Japon imparatorluk ailesinin kutsal soyun tümünü tamamlamaktadır.²⁴

¹⁹ Green-Noizuma, *Blue Eye Samurai*, (Dizi, 2023).

²⁰ Aygün Şen, *Kayıp, Keşif, Yolculuk: Japon Sineması, Manga ve Anime* (İstanbul: Doğu Kitapevi, 2014) 175.

²¹ Cool Japan Movement Promotion, *Council Cool Japan Proposal*, (Cabinet Office, 2014) 2.

²² Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014) 4.

²³ Kazumi Wilds, *Kojiki: The Birth of Japan: The Japanese Creation Myth Illustrated* (Tuttle Publishing, 2019) 12.

²⁴ William George Aston, *Nihongi: Chronicles of Japan From the Earliest Times to AD 697* (London: Ganesha Pub., 1997).

2.1.1. Onryō

Dizi sahnesi Japonya'ya özgü 蕎麦(soba) denilen geleneksel erişte dükkanında başlar. Dükkânın sahibinin oğlu Ringo'nun elleri yoktur. Bu yüzden toplum tarafından dışlanmış. Çeşitli isimlerle çağrılır. Mekânda baş karakter Mizu intikam alacağı kişileri araştırmaktadır. Kendisine “et tüccarı” lakabı takılan bir tacir yanında iki çiftçi kızıyla beraberdir. Dizi de aktarıldığına göre aslında tacirin yanındaki kızlar aileleri tarafından satılmışlardır. Melez tacire soru sorar ama cevap “seni duygusuz melez şeytan tohumu, Onryō'ya benziyorsun” der.²⁵

Sahne 01 ve 02: Kabuki Tiyatrosu 怨霊 (Onryō) Canlandırması²⁶

Japon geleneksel inançlarında ve edebiyatında 怨霊 (Onryō) kelimenin literal anlamıyla “intikamcı ruh” veya “öfkeli ruh” olarak tercüme edilmektedir. Onryō yaşarken maruz kaldığı haksızlıkların intikamını “yeniden almak” için yaşayanların dünyasında zarar verme, düşmanları yaralama veya öldürme, hatta doğal afetlere neden olma yeteneğine sahip olduğuna inanılan ve daha sonra ruhlarını ölen bedenlerinden alan bir 幽霊 (Yūrei) “Hayalet” olduğu düşünülmektedir. Genellikle kadın olarak tasvir edilen Onryō, zalimlerden intikam alma arzusunun tetiklediği yoğun öfkeyle hareket ederek dünyaya musallat olur.²⁷

Animede baş karakter Mizu, Onryō'ya benzetilir. Bunun iki sebebi vardır. İlki intikam almak için cinsiyetini gizleyen bir kadındır. Ayrıca eşi Ronin'in ihanetinden sonra öfkesinden dolayı onu öldürür. İkincisi mavi gözlü oluşu ve beyaz teni nedeniyle halk tarafından Onryō ile eşleştirilir.

2.1.2. Namazu

鯰 (Namazu) “Kedi Balığı – Deprem” veya 大鯰 (Ōnamazu) “Dev Kedi Balığı” Japon mitolojisinde yer alan depremlere neden olan bir dev kedi balığıdır. Japon folklorunda, bu yaratık dünyanın altında yaşadığı ve dünyanın bağırsakları arasında yüzerek

²⁵ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.02.44-00.08.00.

²⁶ Green-Noizuma, 2023, 5. Bölüm 00.36.01-00.38.00.

²⁷ 怨霊 Onryō, “Onryō 怨霊,” *Medium* (blog), 26 Ağustos 2022.

depremleri oluşturduğu inancı yaygındır.²⁸ Başlangıçta bu yaratık genellikle güçlü ve efsanevi bir varlık olan bir ejderha olarak tasvir edilmiştir. Ancak 1600'lerin ortalarından sonlarına doğru bu kavram değişmiş, 松尾 芭蕉 Matsuo Bashō'nun Konishi Jishun'un bir şiirine verdiği eğlenceli yanıt önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bashō verdiği yanıtta esprili bir şekilde ejderhanın aslında dev bir kedi balığı olduğunu öne sürmüş, böylece folklorla daha açıklayıcı bir yorum getirmiştir.

Sahne 03 ve 04: 鯰 (Namazu) Kedi Balığı Motifli Perde²⁹

1600'lerin sonlarına gelindiğinde, kedi balığı ve deprem eşleştirmesi kabuki oyunları, hicivli ve mizahî şiirler 川柳 (Senryū) “Mizahî Haiku” gibi alanlarda yaygın bir motif haline gelmiştir.³⁰ Kedibalığı miti, özellikle ekonomik şartların fakir insanların yaşamlarını tehdit ettiği Edo Döneminde yaygınlaşmıştır. Namazu felaketten sorumlu tutulsa da ironik bir şekilde 世直し大明神 (Yonaoshi Daimyōjin) “Dünyayı Yenileme Kamisi” yani halkın o dönemdeki siyasi hissiyatını ifade eden bir tür “sosyal adaletsizliğin intikamcısı” olarak da kabul edilmiştir. Namazu'nun depremlerin sebebi olduğuna inanılmış ve depremler her ne kadar herkese sıkıntı ve keder getirse de kaybedecek daha çok şeyi olan zenginlere daha büyük maddi kayıplar vermiştir. Bu sebeple inşa faaliyetleri için fakirler çalışmış ve kazanmışlardır.³¹

Animede Namazu motifini sadece ilk iki bölümde soba erişte dükkanında görüyoruz. Konuşma aralarında geçmemekle beraber kullanılan Gösterge yöntemine göre kapalı ifade edilen bir fenomendir. Seyircilerin gözünde balık motifinin zihin dünyalarında farklı karşılıkları olabilir.

²⁸ Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018) 340.

²⁹ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.01.00-00.00.08.00.

³⁰ Takashi Miura, *Agents of World Renewal: The Rise of Yonaoshi Gods in Japan* (University of Hawaii Press, 2019) 87.

³¹ “The Legend of Namazu: The Earthquake-Causing Catfish of Japan” (Erişim 17 Şubat 2024).

2.1.3. Tengu

妖怪 Yokai adı verilen ruhlar, doğüstü yaratıklar ve şeytanlar yer almaktadır.³² Bunlar arasında 天狗 (*Tengu*) “Kırmızı Yüzlü Cin” olarak bilinen mitolojik yaratığın Japonya’da uzun ve karmaşık bir tarihi vardır. Japonya’da Tengu ile ilgili bilinen en eski referans M.S. 8. yy. Nihon Shoki’sinde bulunmaktadır. Felaket ve savaş alâmetleridir. Orta çağda kibirli ve samimiyetsiz olarak nitelenen Budist rahiplerin Tengu iblisleri şeklinde yeniden doğduklarına inanılmıştır.³³ Tengu, kelimesinin kökeni Çince’ye dayanmaktadır. Bu dildeki karşılığı olan 天狗 (*Tiān Gōu*) “Göksel Köpek”, bir kuyruklu yıldız ya da bir hayvanı ifade etmektedir. Günümüzde Japonya’da yaygın olarak bilinen tenguların gagaları ya da uzun burunları, kanatları ve insan bedenleri vardır. Genellikle 山伏 (Yamabushi) “Dağ Münzevileri” biçimine girdiklerine inanılmıştır. Yamabushiler tengulara dağların koruyucuları olarak ibadet etmişlerdir. Dağ münzevilerinin dini eğitimlerinin çoğu burada gerçekleşmiştir. Mabetleri de dağların içinde ya da yakınında bulunur. Dağ münzevileri tarikatının mabetleri olan 修験道 (*Shugendō*) merkezlerinde ülke çapında Tengu onuruna festivaller düzenlenmektedir.³⁴

Ayrıca Budizm’de Tengu efsanesi, Hindu ve Budist geleneklerinde kuşa benzeyen efsanevi bir yaratık olan Garuda ile ilişkilendirilmiştir. Garuda genellikle gücü ve gaddarlığıyla bilinen, yırtıcı bir kuşa benzeyen güçlü bir tanrı olarak tasvir edilir. Garuda’nın Tengu tasviri üzerindeki etkisi, Budist kavramları ve tanrıları zamanla yerli folklor ve mitolojiye asimile edildiğinden, Japon dini inançlarının senkretik doğasını vurgulamaktadır.³⁵

Sahne 05: *Tengu Maskesi*³⁶

³² Linda Lombardi, “Tengu: The Japanese Demon That’s Basically a Mini-God,” *Tofugu* (2016).

³³ Yves Bonnefoy, *Asian Mythologies* (University of Chicago Press, 1993) 285.

³⁴ Haruko Wakabayashi, “The Seven Tengu Scrolls: Evil and the Rhetoric of Legitimacy in Medieval Japanese Buddhism. By Haruko Wakabayashi. Honolulu: University of Hawaii Press, 2012, 13.

³⁵ Linh Le, “Japanese Tengu: Are They Evil Yokai or Sacred Beings?,” *Sakuraco* (2022).

³⁶ Green-Noizuma, 2023, 7. Bölüm 00.04.19-00.05.00.

Bu iblis benzeri yaratıklar kırmızı yüzler ve kızgın ifadeler ile tasvir edilmektedir. Söz konusu tasvirin en belirgin özelliği uzun, kırmızı bir burundur. Geçmişte Tengu kuş formunda tasvir edilmiştir. Buna göre onlar insan olduklarında, bu gaga bir burna dönüşmüş, ancak uzun şeklini korumuştur. Tengu maskeleri Noh sahne oyunları ve bazı Şinto festivalleri için kullanılmaktadır. Aynı zamanda tenguların kötü ruhları korkutup iyi şanslar getirdiği düşünüldüğü için sıklıkla bir mânevi bir koruyucu nesne olarak kullanılmaktadır.³⁷

Mizu samurayların eğitim aldığı okula gider. Melez birinin okula girmesine kızan Üstat, Mizu'ya şunları söyler: "İki yüz yıldır burada Shinde Ryu'yu öğretiyoruz. Keşiş Soto'ya mistik Tengular tarafından Kuruma dağının zirvesinde bizzat öğretilen ve ondan bugüne kalan gizli yöntemlere saygı göstereceksin!"³⁸

Sôtô okulunun efsanevi kurucusu Dögen Zenji, Sôtô Zen Budizmi ile ilişkilendirilmiştir. Tengulardan çeşitli savunma teknikleri ve tedavi yöntemleri öğrendiği aktarılır.³⁹

Sahne 06 ve 07: Sôtô Okulu ve Tengu Heykeli⁴⁰

2.2. Şintoizm ile İlgili Dini Fenomenler

Şinto kelimesinin kendisi 神の道 (*Kami no Michi*) "Kamilerin Yolu" anlamına gelmektedir. Bu kavram, Budizm, Konfüçyanizm ve Taoizm gibi dışarıdan gelen dinlerden ayırt etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Şintoizm, Japon halk geleneğinin 神 *Kami* ekseninde resmî olarak şekillendiren yerli bir dini gelenektir.⁴¹

³⁷ Shopify API, "The Ultimate Guide to Tengu Masks: Origins, Variations, and Symbolism," *Space Armory / Japanese Mask and Cosplay Store* (25 Ağustos 2023).

³⁸ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm, 00.32.00-00.39.00.

³⁹ Duncan Ryūken Williams, *The Other Side of Zen: A Social History of Sôtô Zen Buddhism in Tokugawa Japan* (New Jersey: Princeton University Press, ts.) 61.

⁴⁰ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.32.00-00.33.00.

⁴¹ Ugo Reader, *Religion in Contemporary Japan* (United States of America: University of Hawaii Press, 1991) 23.; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneginde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79, (2020) 7-9.

Mizu ormanda bir Şinto mabedinde kısa bir süre durur ve bir tütsü çubuğu yakarak dua eder. Duasında yolunu aydınlatdığı için teşekkür eder. Kendisine rehberlik etmesini ister. Aradığı adamlara yönlendirmesini ya onları öldürme gücü vermesini ya da ölmesine izin vermesini ister. Kılıç Babası yani Usta Eiji'yi zarardan ve zamandan korumasını ister.⁴²

Sahne 08 ve 09: 神社 (Jinja) “Şinto Mabedi” ve Buda Heykeli⁴³

Sahnelerde görüldüğü kadarıyla 神社 (Jinja) “Şinto Mabedi”ne girer, ancak içeride 仏陀 Buda heykeli de vardır. Sahnede tanrı ismi geçmez. Japon kültürel yaşamında Şintoizm ve Budizm daha çok geleneksel ve senkretik olarak etkileşim halinde gelişmiş ve yerleşmiştir.⁴⁴

2.2.1. Japon Bayramları

祭り (Matsuri) “Bayram/Festival”, bayramların, törenlerin, kutlamaların ve festivalleri kapsayan Japonca bir terimdir. Bu kavram, kökleri Şintoizm’e dayanmakla birlikte Çin’deki benzer uygulamalarından da etkilenilmiştir. Bu çerçevede Matsuri, kamilerin tezahür ettiği ve insanların isteklerinin cevap bulacağı kutsal zamanlar olarak düşünülmektedir Aynı şekilde insanların kendilerinin arındığı ve tabiata yakın olduğu zamanlardır.⁴⁵

Sahne değişir. Mizu şehir sınırında sırada beklemektedir. Sırada çocuklu yalnız bir kadın kontrol noktasından geçmek ister ancak askerler izin vermez. Çünkü Edo Döneminde kadınların yalnız başına seyahat edilmesine izin verilmez. Mizu da ne kadar istemese de Ringo ile geçer.⁴⁶ Kasabaya girdikleri esnada裸祭り (Hadaka Matsuri)

⁴² Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm, 00.10.34-00.11.45.

⁴³ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.10.00-00.11.00.

⁴⁴ Lucia Dolce, “And the Zasu Changed His Shoes’: The Resurgence of Combinatory Rituals in Contemporary Japan,” *Itineraries of an Anthropologist Studies in Honour of Massimo Raveri*, ed. Silvia Rivasdossi - Giovanni Bulian (Venezia: Venice University Press, 2021), 151-180 161.

⁴⁵ Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri,” *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (30 Haziran 2016), 43. Karataş, Hüsamettin, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 78 (2019), 1-12.

⁴⁶ Green-Noizuma, 2023, 2. Bölüm, 00.08.00-00.08.30

“Hadaka (*Peştemalli*) Bayramı” adlı arınma töreniyle karşılaşılır. Kasaba halkından her yaştan kişi içki içerek eğlenmekte ve o günün tatil olduğunu söylemektedir.

Hadaka Bayramı çıplaklar festivali olarak da ifade edilebilmektedir. Ancak son zamanlarda 禪 (*Fundoshi*) adı verilen bir “Peştamal” ya da 浴衣 (*Yukata*) “Yaz Kimonosu” giymek kural haline gelmiştir. Her şubat ayında binlerce erkek, gelecek yıl boyunca kuraklık, sel, kıtlık ve salgın hastalıklar gibi zararlı etkileri sembolize eden kötü ruhları kovmak için toplanmaktadırlar. Ayrıca arınma ve özellikle yeni evlenen kadınların doğurgan olması için çamur sürmektedirler.⁴⁷ Kayıtlara göre festivalin kökeni, ulusun hızla yayılan bir veba salgınına karşı mücadele ettiği MS 767’ye kadar uzanmaktadır. O dönemdeki diğer medeniyetlerin çoğunda olduğu gibi, dönemin İmparatoru ilâhî müdahale çağrısında bulunmuş ve vebanın ortadan kalkması, ülkeye barışın geri gelmesi için herkesin dua etmesini emretmiştir. O zamanlar 尾張大國魂神社 (*Owari Okunitama Jinja*) “Owari Eyaleti Mabedi” bölgenin merkezini oluşturmuş ve daha sonra 胡宮神社 (*Konomiya Jinja*) “Konomiya Mabedi” haline gelmiştir. Festivalde Naoi-zasa’yı taşıyan kalabalık erkek grubu mabedin girişine vardığında tempo yükselmeye başlamaktadır. Huzursuz gruptan yükselen seslerle, dua ile sarılmış Naoi-zasa’yı adak olarak sunmak için mabedin içine doğru tabiri caizse çılginca bir hücumla geçmektedirler.⁴⁸ Japonya’da kadınların, çıplak festival olarak bilinen eski bir törene katılmalarına, değişikliklerle de olsa, etkinlik tarihinde ilk kez izin verilmiştir. Japon basınında yer alan haberlere göre, yaklaşık 1.250 yıl önce kentte ilk kez düzenlendiğinden bu yana kadınlara yasak olarak kabul edilen festival, 22 Şubat’ta yaklaşık 40 kişilik bir kadın grubunun katılımına izin verilmiştir.⁴⁹

Sahne 10 ve 11: 巫女 (*Miko*) ve Hadaka Bayramı

⁴⁷ Herbert Plutschow, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Japan Library, 1996) 127-128.

⁴⁸ Taketo Sekiguchi, “Hadaka Matsuri, the Naked Festival,” 23 Temmuz 2015.

⁴⁹ “Women take part for first time in traditional naked festival in central Japan,” haz. Nippon TV News 24 Japan.

Kasabanın 巫女 (*Miko*) “Mabet Kadını/Şamanı”, Hadaka Matsuri’yi başlatmak için merdivenlere çıkar ve halka şunları söyler: “Bin yıldır her gün shinginin yapıldığı ağaçta dua ettik. Lifleri Kami’nin nefesiyle dolu. Bu yıl onların gücünü kim kazanacak?” Ringo etraftaki halktan öğrendiği kadarıyla shingi çubuklarının ritüel olarak kullanılması ve bunlardan birini yakalamanın sözde bir kişinin arzusunun yerine getireceği düşüncesi ilgisini çeker. Ringo davul çalınırken halk ile alkışlar, ardından diğer kasaba halkına katılarak kıyafetlerini tamamen çıkarır ve kendini arındırmak için iskelenin ucundan buzlu limana doğru koşar. Miko iskelenin kenarına yaklaşırken hepsi ellerini kaldırıp onun kutsal bir 鳥居 (*Torii*) “Şinto Mabedi Kemerli Geçiti”ni taşıyan büyük bir kayaya doğru yürümesine yardımcı olurlar. Hepsine dua etmelerini söyler ve Ringo “Keşke” der etrafına bakar etrafındakilerin gözlerini kapatmış istekli bir şekilde dua ettiklerini görünce ellerini birleştirir. Bir konuda harika olmayı diler. Shingi çubukları atıldığında, Ringo yakalamak için çabalar sonunda shingi çubuklarından birini yakalamayı başarır.⁵⁰

Sahne 12 ve 13: Hanami Matsuri⁵¹

花見祭り (*Hanami Matsuri*) “Çiçek Seyretme Festivali”, çiçekleri seyretme veya kiraz çiçeğine 桜 *Sakura* denmesi nedeniyle桜祭り (*Sakura Matsuri*) “Sakura Bayramı” olarak da adlandırılmaktadır. Kiraz çiçeklerinin açma zamanına göre bayramın kutlanma zamanı da değişmektedir. Genel olarak mart ayında başlayıp mayıs ayının başı sonlanmaktadır.⁵² 1500’lü yıllarda, 豊臣秀吉 Toyotomi Hideyoshi adında bir savaş lordu ülkeyi birleştirmiştir. Samurayları sadece savaşçı olarak değil, aynı zamanda aristokratik kültürel uygulamaların koruyucuları olarak da meşrulaştırmaya çalışmıştır. Hideyoshi, samurayları şiir, çay seremonisi ve çiçek düzenleme gibi diğer sanatlarla uğraşmaya teşvik etmiştir.⁵³ Şinto geleneğine göre Kami ya da ruhlar, çiçekler açıp dağılına ve baharın başlangıcını müjdeleyene kadar kiraz ağaçlarında ikamet ediyordu. Edo

⁵⁰ Green-Noizuma, 2023, 2. Bölüm, 00.11.00-00.35.00.

⁵¹ Green-Noizuma, 2023, 8. Bölüm 00.05.07-00.06.00.

⁵² Halil İbrahim Şenavcu, *Japon Dini Bayramları* (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2006) 62.

⁵³ Marky Star, “The History of Hanami,” *JAPAN THIS!* (04 Nisan 2017).

Döneminde Hanami Bayramı sarayın ötesine yayılmış ve ülke çapında bir etkinlik haline gelmiştir.⁵⁴

2.2.2. Şintoist Düğün Töreni

Edo Döneminin sosyal yapısı Tokugawa askeri rejiminin sıkı kontrolü altında gelişmiştir. Bu dönemde, 将軍 (*Shogun*) “Şogunluk” ve 大名 (*Daimyō*) “Japon Feodal Lordu” adlı eyalet liderlerinin aileleri siyasi çıkarlara dayalı evlilikler düzenlemiş ve feodal lordların düğünü için şogunun onayı gerekmiştir. Nişanlılar her zaman aynı sosyal tabakadan gelmiştir. Edo Döneminde yapılan resmi düğün törenleri 室町時代 (*Muromachi Jidai*) “Muromachi Dönemi” (1392-1573) geleneklerine dayanmıştır. Düğünler geleneksel olarak geceler yapılmış, ancak Edo Döneminde, özellikle feodal lordların aileleri söz konusu olduğunda, törenin gündüz yapılması geleneksel hale gelmiştir.⁵⁵

Sake içildikten sonra, Şinto inancında kutsal sayılan 榊 (*Sakaki*) “Sakaki Ağacı”nın 玉串 (*Tamagushi*) adlı bir dalının sunakta sunumu yapılarak kamilere şükran gösterilmektedir: Çift kaminin kutsamasını alır ve şükranlarını sunar. İçkiyi sunduktan sonra misafirler, herhangi bir mabet ziyaretinde olduğu gibi ellerini çırpmalı ve kamilerin önünde iki kez eğilmelidir. Tören bu ritüelle bitirildikten sonra, davetlilere olayın 披露宴 (*Hirōen*) “Duyuru Şöleni”, duyurulması için bir kutlama yapılmaktadır. Ardından birlikte yemek yenilmektedir.⁵⁶

Sahne 14 ve 15: Mizu ve Ronin'in Evlilik Töreni⁵⁷

⁵⁴ “Hanami and Sakura Matsuri,” *Science Source / Illustration and Retouching Services* (06 Nisan 2018).

⁵⁵ Authors: Monika Bincsik, “Japanese Weddings in the Edo Period (1615–1868) | Essay | The Metropolitan Museum of Art | Heilbrunn Timeline of Art History”, *The Met's Heilbrunn Timeline of Art History* (Erişim 17 Şubat 2024).

⁵⁶ Klaus Antoni, “Religion and commercialization - the Shintō wedding ritual (shinzenshiki) as an ‘invented tradition’ in Japan,” *Japanese Religions*, 1 Cilt (Japan: NCC Center for the Study of Japanese Religions, 2001), 45-54.

⁵⁷ Green-Noizuma, 2023, 5. Bölüm 00.05.00-00.06.30.

Mizu ve Ronin'in evliliği gizli gerçekleşmiştir. Bu nedenle töreni Şinto din adamı yerine annesi yönetir. Törende üç defa sake dolu kâsedan Mizu ve eşi içer. Evlilik sahnesinde しめ縄 (Shimenawa) "Koruyucu-Tılsımlı İp" kullanılmıştır. Bu ip, evliliğin kutsallığını ve bağlılığın devamlılığını temsil etmektedir. Sakaki ağacı dalları konulması-sunulması ise ağacın yapraklarının bütün yıl yeşil kalmasından hareketle evlilik birliğinin uzun ömürlü olması olarak yorumlanabilir. Düğün töreninden sonra Mizu yemek hazırlar.⁵⁸

2.3. Japon Budizmi ile İlgili Dinî Fenomenler

Tarihi olarak Budizm Japonya'ya 6. yy'da girmiş ve zamanla Japon toplumuna derinlemesine entegre olmuştur. Başlangıçta 平安時代 (*Heian Jidai*) "Heian Dönemi" ve 鎌倉時代 (*Kamakura Jidai*) "Kamakura Dönemi"nde ilgi görmüş ve sonunda adalarda başlıca din olarak benimsenmiştir.⁵⁹ İkinci bir sanatsal ve kültürel hareket dalgası olarak ortaya çıkan 禅宗 (*Zenshū*) "Zen Budizmi" Budizm'in Japonya'daki etkisini daha da güçlendirmiştir.⁶⁰ Japonya'da 17. yy'ın başlarından 19. yy'ın ortalarına kadar süren Edo Döneminde Budizm sosyodini yönü itibariyle milli bir kimliğe büründürülerek kurumsallaştırılmaya çalışılmıştır. Budist din adamları devlet tarafından etkin bir şekilde 神職 (*Shinshoku*) resmî "Din Görevlileri" olarak tanınmıştır. İeyasu Tokugawa gibi liderlerin önderlik ettiği Tokugawa Shogunluğu, bakımsız kalan tapınak ve manastırları yeniden inşa etmek için Budizm'i desteklemişlerdir. Bu destekler doğum, evlilik, ölüm ve defin gibi hayatın çeşitli yönlerini de kapsamış ve tapınaklar bu olaylar için kayıt büroları olarak hizmet vermiştir. Bu sistemde her aile belirli bir tapınağa bağlı olmuştur. Bu tapınakların din görevlileri de önemli yaşam olaylarını kaydetmekten sorumlu olmuşlardır. 檀家 (*Danka*) "Mabet Destekçisi Aile" olarak bilinen bu tapınak üyeliği sistemi Edo Döneminde uygulanmaya başlanmıştır. Bu, ailelerin Budizm'le ve kayıt büroları olarak hizmet veren tapınakla bağlantılarını sürdürmelerinin bir yolu haline gelmiştir.⁶¹

Mizu, samurayların eğitim aldığı okula gider. Okula girdiğinde izleyiciye bir Zen Budizmi okulunda samurayların eğitim şekilleri hakkında bilgi verilmektedir. Soğukta meditasyon yapılması, çay seremonisi öğretimi, yazı tekniği ve kılıç stilleri gibi Zen Budizme dair öğretilere atıfta bulunmaktadır.⁶²

⁵⁸ Green-Noizuma, 2023, 5. Bölüm 00.15.00-00.16.00.

⁵⁹ Karataş, Hüsamettin, "Erken Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 18/2 (2013), 53-67.

⁶⁰ Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002) 134.

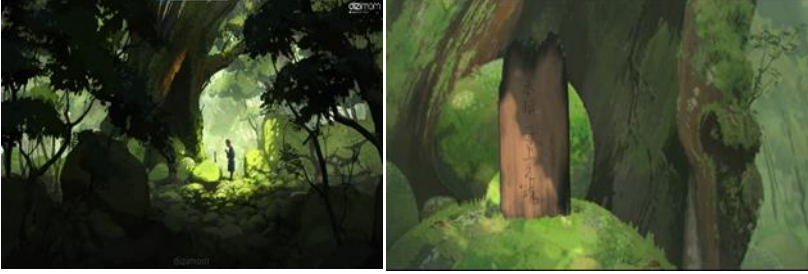
⁶¹ Halil İbrahim Şenavcu, "Tarihsel Süreç İçerisinde Japon Budizmi: Genel Bir Bakış," *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1 (01 Haziran 2016), 55.

⁶² Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.32.00-00.32.50.

Sahne 16 ve 17: Çay seremonisi ve Meditasyon⁶³

Edo Döneminde Shogun yönetimi Budist cenaze törenlerini zorunlu hale getirmiştir. Bu ritüeller Edo Döneminde Şinto din görevlilerinin dahi Budist tarzı cenaze törenleri düzenlemek zorunda bırakılmasına kadarki süreçte ritüellerine yerleşmiştir. Budist geleneklerin Japon cenaze uygulamalarına tamamlayıcı şekilde entegre edilmesi kalıcı bir etki yaratmış, cenazelerin gerçekleştirilme biçimini ve buna bağlı kültürel normları şekillendirmiştir.⁶⁴

Sahne 18 ve 19: Mizu'nun Annesinin Mezarı⁶⁵

Mizu yangında annesini kaybetmiştir. Gizlendiklerinden dolayı cenaze töreninde din adamı yoktur. Annesinin mezarı başında intikam yemini eder. Erkek kılığında saklanır.⁶⁶

Mizu ile dağlar arasından geçerlerken Taigen, "Bir Tanrı yüzüstü bırakırsa diğeri yardım eder sonra devamında スメル山 (Sumeru Yama) "Sumeru Dağı"na, Budist kozmolojisinde kutsal bir dağ olan Meru olarak da bilinen aydınlanmaya götüren dağa⁶⁷ atıfta bulunarak bir sutra okur: "Buda'ya çiçekler serpiştirdiler ve serpiştirdikleri çiçekler birikip Sumeru dağı kadar yükseldi." Mizu ise kayıtsız kalır. Taigen çocukluk evleri Kohama hakkında konuşmaya çalışarak, kendisini döven babası ve sürekli balık kokusu

⁶³ Green-Noizuma, 2023, 1. Bölüm 00.36.36-00.37.00.

⁶⁴ Samet Yaşkan, *Şintoizmde İbadet* (Ankara Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2020) 118.

⁶⁵ Green-Noizuma, 2023, 8. Bölüm 00.00.40-00.-00.00.58.

⁶⁶ Green-Noizuma, 2023, 8. Bölüm 00.00.15-00.00.58.

⁶⁷ İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2018) 27.

da dahil olmak üzere sevmediği şeyleri ve çocukluk anılarını neden unutmak istediğini anlatır. Taigen çocukken kendisi için sadece iki yol gördüğünü iddia eder: Seksen dört bin Dharma kapısı varken, benim için iki seçenek vardı: Ya balık ağı ya da kılıç.⁶⁸ Edo Döneminde samuray olmak önemlidir. Nitekim toplumsal hiyerarşi sıralamasında ikinci sıradadır.

Sahne 20: Mizu'nun Kalp Sutrası'nı Bedenine Yazması⁶⁹

Kılıç ustası kendi kılıç yapımı sanatında daha iyi olmak için Sutra öğrendiğini ve okuduğunu söyler. Mizu şimdiye kadar yaptıklarını düşünür ve karar verir. Ustası ona “saf olan kırılır” der ve göktaşından kılıcını diğer metal alaşımlarla karıştırmasını söyler. Mizu büyük bir ateş yakar. Kıyafetlerini çıkarır ve sahip olduklarını ateşe atar. Mizu bedenine Kalp Sutrasının metinlerini yazar. Bedeninde ulaşamadığı kısımlara yani sırtına Ringo'ya yazdırır: “Beden boşluktur ve boşluk da beden. Her şey sadece boştur. Hiçbir şey doğmaz, hiçbir şey bozulmaz.”⁷⁰

Prajñāpāramitāhṛdaya Sūtra olarak da bilinen Kalp Sutrası, Mahayana Budizmindeki en önemli sutralardan biri olarak kabul edilmekte ve öğretileri boşluğun (*śūnyatā*) ve bilgeliğin mükemmelliğinin (*prajñāpāramitā*) anlaşılmasını ifade etmektedir. Kalp Sutrası'nın temel amacı, Mahayana Budizm'indeki temel uygulamayı açıklamaktır. Bu uygulama, adından da anlaşılacağı üzere, bilgeliğin ötesindeki bilgeliğin idrak edilmesidir. Gerçekleştirmeden başka bir şey olmayan “idrak”, sutra ile ilgili her şeyin yalnızca entelektüel bir araştırma değil, meditasyon pratiği olduğunu göstermektedir.⁷¹

⁶⁸ Green-Noizuma, 2023, 3. Bölüm 00.13.00-00.16.00.

⁶⁹ Green-Noizuma, 2023, 6. Bölüm 00.35.00.

⁷⁰ Green-Noizuma, 2023, 6. Bölüm 00.32.00-00.38.00.

⁷¹ Kazuaki Tanahashi, *The Heart Sutra: A Comprehensive Guide to the Classic of Mahayana Buddhism* (Boston: Shambhala Publications, 2014) 23.

2.4. Hıristiyanlık ile İlgili Dini Fenomenler

吉利支丹 (*Kirishitan*) “Hıristiyan” terimi Japonya’da Hıristiyanları, özellikle de 16. ve 17. yy.’larda Cizvit ve Fransiskan misyonerlerin çabalarıyla Hıristiyanlığa geçmeleri ifade etmek için kullanılmıştır. Sözcük, Hıristiyan anlamına gelen Portekizce “Christão” sözcüğünden türetilmiştir. Başlangıçta Hıristiyanlığın öğretilerini takip edenleri ifade eden bu kavram, zamanla özellikle Tokugawa Döneminde çoğunlukla olumsuz bir çağrışım taşıyacak şekilde gelişmiştir.⁷²

Cizvit Tarikatı üyesi Francisco Xavier (1506-1556) Japonya’da Hıristiyanlığı yayma çalışmalarına başladı. Xavier, Malakka’da tanıştığı Yajiro adlı bir kişinin rehberliğinde 1549’da Japonya’ya gelmiştir. Onun gelişi, Hıristiyanlığın yayılmasını desteklemek için Japonya’ya gelen misyonerlerin öncü örneği olmuştur. Cizvitler başlangıçta misyonerlik çalışmaları için feodal beyleri hedef alarak onların koruma ve desteğini amaçlamışlardır. Portekizlilerle olan kârlı ticarî ilişkilerini sürdürmek isteyen bu feodal beyler, misyonerleri olumlu karşılamış ve bölgelerinde faaliyet göstermelerine izin vermişlerdir. Cizvitler de genellikle feodal beylerin desteğiyle Japon halkı arasında din değiştirmeleri teşvik edici çalışmalar yapmışlardır. Cizvitler ve feodal beyler arasındaki bu stratejik-karşılıklı ilişki, Hıristiyanlığın Japonya’da hızla yayılmasında etkili olmuştur.⁷³

Kral naibi Toyotomi Hideyoshi, ülkenin sömürgeleştirileceği ve ulusal birliğinin tehlikeye gireceği endişesiyle 1587’de Japonya’da Hıristiyanlığı yasaklamıştır. Ayrıca bu dine mensup olanlara başka bir dine geçmeleri için baskı uygulamıştır. Tokugawa hükümeti 1640’ta bu yasağı daha da sıkılaştırmıştır. Bunun bir sonucu olarak o dönemde din değiştirmek istemeyen 26 kişi Nagasaki yakınlarında idam edilmiştir.⁷⁴ Ardından Tokugawa hükümeti Hıristiyanlıkla mücadele etmek için bir önlem olarak tüm Japonların tanınmış bir Budist mezhebinin kayıtlı üyeleri olmasını şart koşmuştur. Bu durum Budist din adamlarının büyük bir kısmını Tokugawa hükümetinin sosyal kontrol yapısına dahil etmiş ve bir mezhebe üyeliği dinî inançtan ziyade siyasi bir zorunluluk meselesi haline getirmiştir.⁷⁵

⁷² Jan Leuchtenberger, “Christians, Christianity, and Kakure Kirishitan in Japan (1549–1868)”, *The Tokugawa World*, ed. Gary P. Leupp - De-min Tao (London: Routledge, 2021) 801.

⁷³ Ayhan Kuşçulu, “Japonya’da Hıristiyan Misyoner Hareketleri (1542-1587)”, *Bilimname XIII/2* (2007), 139-151 146.

⁷⁴ Halil İbrahim Şenavcu, *Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları* (Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, 2015) 46-47.

⁷⁵ Robert N. Bellah, *Tokugawa Religion: The Values of Pre-Industrial Japan* (Boston: Beacon Press, 1970) 51.

Sahne 21: Abijah Fowler Kilise'de⁷⁶

Abijah Fowler kendini İngiliz olarak tanımlasa da aslında İrlandalıdır. İrlanda'nın fethi, Japonya'da Edo Döneminin başladığı 1603'te sona ermiştir. Bu nedenle, dizinin geçtiği dönemde pek çok kişi İrlandalıları Britanya vatandaşı olarak kabul etmektedir.⁷⁷ Fowler kendi kalesindeki kilisede sıraya oturur. Karşısında çarmıha gerilmiş İsa ikonu vardır. Ona şunları söyler: “Onlardan bunu inşa etmelerini istemedim ama beyaz bir adamın şapele ihtiyacı olduğunu düşünüp zindanın yanına yaptılar. Biz dost değiliz, seninle bir süredir konuşmuyorum senden bir iyilik isteme haysiyetsizliğini göstermem tabi ki. Ama senin için yapabileceğim bir şey olduğuna inanıyorum. Buralarda oldum olası tanrısız yaşamışlar. Rahiplerine ve inançlılara neler yaptıklarını gördüm. Tanrının adını duyuramadan kovuldular ve çarmıha gerildiler. Bu Japonlar kafir! Şansına başlarındaki adam ağçözlü. Shogun'un kafasını boynundan koparıp bu halkı kendime göre yeniden şekillendirmeyi planlıyorum. Hafta içleri bu sonuca kayıtsız kalamayacağını tahmin ediyorum. Öyle olsun bana uyar aynıysa benim için de geçerli ama sana şunu söyleyeyim eğer her şey istediğim gibi giderse bunu senin bu yolda bana destek olduğunun bir işareti olarak kabul edeceğim ve tıpkı senin gibi yeni makamında bir ruhban sınıfı oluşturup senin kelamını yayacak rahiplerden getirerek sana bir toplum teslim edeceğim.”⁷⁸ Bu ifadelerde aslında izleyiciye Japonya tarihinde Hıristiyan misyonerlerin Japonlar tarafından nasıl karşılandıkları hakkında kısa bilgi verilmesinin amaçlandığı söylenebilmektedir.

Sonuç

Anime, Japon kültürünün, tarihinin ve toplumunun çeşitli yönlerini yansıtan ve şekillendiren popüler ve etkili bir küresel araçtır. Hem geleneksel hem de modern

⁷⁶ Green-Noizuma, 2023, 4. Bölüm 00.21.17-00.23.00.

⁷⁷ Green-Noizuma, Blue Eye Samurai, (Dizi, 2023).

⁷⁸ Green-Noizuma, 2023, 4. Bölüm 00.21.17-00.23.00.

yönleriyle Japon kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini sergilemektedir. Anime yaratıcıları hikayelerini ve karakterlerini yaratmak için genellikle Japon mitolojisi, Şintoizm, Budizm ve diğer dini geleneklerden yararlanmaktadır. Animelerdeki olayların akışı boyunca, karakterler ve mekanlar bu dini fenomenleri açık veya örtük referanslarla seyirciye sahnelenmektedir.

Bu çalışmada Blue Eye Samurai anime serisi incelenmiş, tarihi türdeki animenin dini fenomenlere açık ve kapalı referanslar içerdiği tespit edilmiştir. Tarihi bir anime olsa da örneğin sekizinci bölümde Edo Döneminde gerçekleşen büyük yangına yer verilmiş ancak yangının Mizu ve Abijah Fowler arasındaki çatışmadan kaynaklandığı gösterilmiştir. Gerçekte tarihte nedeni bilinmemektedir. Söz konusu bu bağlamda tarihsel doğruluktan uzaklaşarak kurgusal unsurlar iç içe geçmiştir. Japon Mitolojisi, Şintoizm, Japon Budizmi ve Japon Hıristiyanlığına ilişkin göstergeler tespit edilip incelenerek anime ortamında dini temalar ve anlatı inşası arasındaki karmaşık etkileşime açıklık getirilmiştir. Çalışma, Japon Mitolojisi bağlamında Onryō (Yürei), Tengu (Yokai) ve Namazu gibi mitolojik varlıklar, Japonya'nın geçmişindeki Edo Dönemi'ne kadar uzanan Japon tarihi ile bağlantılı olarak incelenmiştir. Dügün ritüelleri, Hanami (kiraz çiçeği izleme) ve Hadaka (Çıplak) festivalleri gibi bayramlar da dahil olmak üzere Şintoizm'in yönlerini araştırmıştır. Japon toplumunda yerleşik kültürel ve dini uygulamalara dair bir bakış açısı sağlamıştır. Ayrıca, Japon Budizm'inin Edo dönemindeki aktif varlığı vurgulanarak cenaze törenlerine katılımı ve Zen Budizm okullarında samurayların eğitimi üzerindeki etkisi gösterilmiştir. Bu da Budizm'in bu tarihsel dönemde hem dini hem de toplumsal normları şekillendirmedeki etkin rolünü göstermektedir. Son olarak, çalışma Hıristiyan misyonerlerin Japonya'ya gelişini ve ilk Japon Hıristiyanların ortaya çıkışını çevreleyen çalkantılı olaylara kısaca değinmiştir. Bu tarihi bağlam, Edo Döneminde Japon toplumunda mevcut olan çeşitli dini etkileri göstermektedir.

Çalışma sonucunda, anime ve dini-kültürel değerler birbirlerinden kopuk değildir, aksine birbirlerini beslerler. Anime, dini ve kültürel fenomenleri açık veya kapalı kullanarak kurgusal dünyasını zenginleştirmiştir. Dini ve kültürel değerler de anime üzerinden ifade edilerek değerlerinin yayılmasına ve onlara karşı seyircilerin empati geliştirmesine katkı sağladığı anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Abraham, Jeanine T. "Netflix's Blue Eye Samurai: An Epic Journey and So Much More". *Medium*. Erişim 19 Şubat 2024. <https://medium.com/@visibleblackwoman/netflixs-blue-eye-samurai-an-epic-journey-and-so-much-more-877ded1caf4f>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Antoni, Klaus. "Religion and commercialization - the Shintô wedding ritual (shinzenshiki) as an 'invented tradition' in Japan". *Japanese Religions*. 45-54. Japan: NCC Center for the Study of Japanese Religions, 2001.
- API, Shopify. "The Ultimate Guide to Tengu Masks: Origins, Variations, and Symbolism". *Space Armory | Japanese Mask and Cosplay Store*. 25 Ağustos 2023. Erişim 23 Şubat 2024. <https://spacearmystore.com/blogs/blog/the-ultimate-guide-to-tengu-masks-origins-variations-and-symbolism>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili: Naruto Örneği*. İstanbul Arel Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Aston, William George. *Nihongi: Chronicles of Japan From the Earliest Times to AD 697*. London: Ganesha Pub., 1. Basım, 1997.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Bellah, Robert N. *Tokugawa Religion: The Values Of Pre-Industrial Japan*. Boston: Beacon Press, 1970.
- Bincsik, Authors: Monika. "Japanese Weddings in the Edo Period (1615–1868) | Essay | The Metropolitan Museum of Art | Heilbrunn Timeline of Art History". *The Met's Heilbrunn Timeline of Art History*. Erişim 17 Şubat 2024. https://www.metmuseum.org/toah/hd/jwed/hd_jwed.htm
- Bonnefoy, Yves. *Asian Mythologies*. University of Chicago Press, 1993.
- deWinter, Jennifer. "Cool Japan and Heated Politics". *Reconceptualising Film Policies*. London: Routledge, 2017.
- Dolce, Lucia. "And the Zasu Changed His Shoes': The Resurgence of Combinatory Rituals in Contemporary Japan". *Itineraries of an Anthropologist Studies in Honour of Massimo Raveri*. ed. Silvia Rivadossi - Giovanni Bulian. 151-180. Venezia: Venice University Press, 2021. <https://edizionicafofscari.unive.it/en/edizioni4/libri/978-88-6969-528-5/and-the-zasu-changed-his-shoes-the-resurgence-of-c/>
- Gardner, Richard A. "Aum Shinrikyo and a Panic About Manga and Anime". *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime*. ed. Mark W. MacWilliams. Routledge, 2014.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Holcombe, Charles. *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar*. çev. Muhammed Murtaza Özeren. Dergâh Yayınları, 2016.
- Karataş, Hüsamettin, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 , (2020) 307-319.
- Karataş, Hüsamettin, "Erken Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 78 (2019), 1-12.
- Karaoğlu, Yetkin. *Japon Yeni Dini Hareketleri*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2023.

- Kuşçulu, Ayhan. "Japonya'da Hıristiyan Misyoner Hareketleri (1542-1587)". *Bilimname* XIII/2 (2007), 139-151.
- Le, Linh. "Japanese Tengu: Are They Evil Yokai or Sacred Beings?" *Sakuraco*. 2022. <https://sakura.co/blog/japanese-tengu-are-they-evil-yokai-or-sacred-beings>
- Leuchtenberger, Jan. "Christians, Christianity, and Kakure Kirishitan in Japan (1549–1868)". *The Tokugawa World*. ed. Gary P. Leupp - De-min Tao. London: Routledge, 2021.
- Lombardi, Linda. "Tengu: The Japanese Demon That's Basically a Mini-God". *Tofugu*. 2016. <https://www.tofugu.com/japan/tengu/>
- MacWilliams, Mark W. (ed.). *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime*. Routledge, 2014.
- McGray, Douglas. "Japan's Gross National Cool". *Foreign Policy* 130 (Mayıs 2002), 44. <https://doi.org/10.2307/3183487>
- Miura, Takashi. *Agents of World Renewal: The Rise of Yonaoshi Gods in Japan*. University of Hawaii Press, 2019. <https://doi.org/10.2307/j.ctv7r42xk>
- Okuyama, Yoshiko. *Japanese Mythology in Film: A Semiotic Approach to Reading Japanese Film and Anime*. Lanham: Lexington Books, 2015.
- Plutschow, Herbert. *Matsuri: The Festivals of Japan*. İngiltere: Routledge, 1996.
- Reader, Ugo. *Religion in Contemporary Japan*. United States of America: University of Hawaii Press, 1991.
- Ryūken Williams, Duncan. *The Other Side of Zen: A Social History of Sōtō Zen Buddhism in Tokugawa Japan*. New Jersey: Princeton University Press, 2005.
- Sekiguchi, Taketo. "Hadaka Matsuri, the Naked Festival", 23 Temmuz 2015. <https://medium.com/ignition-int/hadaka-matsuri-the-naked-festival-9dda15705968>
- Star, Marky. "The History of Hanami". *JAPAN THIS!* 04 Nisan 2017. Erişim 21 Şubat 2024. <https://japanthis.com/2017/04/04/history-of-hanami/>
- Susan J. Napier. *Anime From Akira To Princess Mononoke Experiencing Contemporary Japanese Animation*, 2001. <http://archive.org/details/susan-j.-napier-anime-from-akira-to-princess-mononoke-experiencing-contemporary->
- Susuz Aygül, Merve. *Orta Çağ Sōtō Zen Budizminde Manastır Hayatı Ve Dindarlık*. Marmara Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, 2021.
- Şamloğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şen, Aygün. *Kayıp, Keşif, Yolculuk: Japon Sineması, Manga ve Anime*. İstanbul: Doğu Kitapevi, 1. Basım, 2014.
- Şenavcu, Halil İbrahim. *Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları*. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, 2015.
- Şenavcu, Halil İbrahim. *Japon Dini Bayramları*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dini Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (30 Haziran 2016), 41-56. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mizan/issue/32685/364240>
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Tarihsel Süreç İçerisinde Japon Budizmi: Genel Bir Bakış". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1 (01 Haziran 2016), 42-64. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tudear/issue/35021/388473>
- Tanahashi, Kazuaki. *The Heart Sutra: A Comprehensive Guide to the Classic of Mahayana Buddhism*. Boston: Shambhala Publications, 2014.

- Thomas, Jolyon Baraka. *Drawing on Tradition: Manga, Anime, and Religion in Contemporary Japan*. Honolulu : University of Hawai'i Press, 2012. <http://archive.org/details/drawingontraditi0000thom>
- Valaskivi, Katja. "A Brand New Future? Cool Japan and the Social Imaginary of the Branded Nation". *Japan Forum* 25/4 (Aralık 2013), 485-504. <https://doi.org/10.1080/09555803.2012.756538>
- Wakabayashi, Haruko. *The Seven Tengu Scrolls: Evil and the Rhetoric of Legitimacy in Medieval Japanese Buddhism*. Honolulu: University of Hawaii Press, 2012.
- Wallenfeldt, Jeff. "Anime | Manga, Studio Ghibli & Hayao Miyazaki | Britannica". *Encyclopedia Britannica*. Erişim 19 Şubat 2024. <https://www.britannica.com/art/anime-Japanese-animation>
- Wilds, Kazumi. *Kojiki: The Birth of Japan: The Japanese Creation Myth Illustrated*. Tuttle Publishing, 2019.
- Winkel, Margarita. *Japanese Erotic Fantasies: Sexual Imagery of the Edo Period*. ed. Amy Reigle Newland. Amsterdam: Hotei Publishing, 2005.
- Yaşkan, Samet. *Şintoizmde İbadet*. Ankara Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- 怨霊 Onryō. "Onryō 怨霊". *Medium* (blog), 26 Ağustos 2022. <https://medium.com/@onryocoin/onry%C5%8D-%E6%80%A8%E9%9C%8A-534db04199b1>
- "Blue Eye Samurai (Mavi Gözlü Samuray)". haz. Michael Green. Yayın Tarihi 2023. <https://www.netflix.com/tr/title/81144203>
- Cool Japan Proposal*. Cool Japan Movement Promotion Council. Cabinet Office, 2014.
- Science Source | Illustration and Retouching Services. "Hanami and Sakura Matsuri". 06 Nisan 2018. Erişim 21 Şubat 2024. <https://www.custom-images.sciencesource.com/science-source-blog/2018/4/4/hamani-and-sakura-matsuri>
- "The Legend of Namazu: The Earthquake-Causing Catfish of Japan". Erişim 17 Şubat 2024. <https://www.alittlebithuman.com/namazu-the-earthquake-causing-catfish/>
- "Women take part for first time in traditional naked festival in central Japan". haz. Nippon TV News 24 Japan. Yayın Tarihi 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=m-JBj1gumzM>